
MONOGRAFIE PRAWNICZE

NIEPOCZYTALNOŚĆ
I PSYCHIATRYCZNE
ŚRODKI ZABEZPIECZAJĄCE
ZAGADNIENIA PRAWNO-MATERIALNE,
PROCESOWE, PSYCHIATRYCZNE
I PSYCHOLOGICZNE

JÓZEF K. GIEROWSKI
LECH K. PAPRZYCKI

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

JÓZEF K. GIEROWSKI, LECH K. PAPRZYCKI • NIEPOCZYTALNOŚĆ
I PSYCHIATRYCZNE ŚRODKI ZABEZPIEZAJĄCE.
ZAGADNIENIA PRAWNO-MATERIALNE, PROCESOWE, PSYCHIATRYCZNE
I PSYCHOLOGICZNE

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Paweł Łobacz

**KONFRONTACJA. STUDIUM KARNOPRAWNE
I KRYMINALISTYCZNE**

Lavinia Brâncuși

WZÓR WSPÓLNOTOWY I JEGO ZAKRES OCHRONY

Rafał Sikorski

**FUNKCJONOWANIE ZASOBÓW PATENTOWYCH W PRAWIE
KONKURENCJI UNII EUROPEJSKIEJ**

Agata Harast

**POSTĘPOWANIE W SPRAWIE EUROPEJSKIEGO
NAKAZU ZAPŁATY**

Berenika Kaczmarek-Templin

**DOWÓD Z DOKUMENTU ELEKTRONICZNEGO
W PROCESIE CYWILNYM**

Marek Żalisko

**INSTRUMENTY PRAWNE W OBSZARZE WSPÓŁPRACY
SĄDOWEJ W SPRAWACH CYWILNYCH I HANDLOWYCH
UNII EUROPEJSKIEJ**

Piotr Wiatrowski

**DYREKTYWY WYKŁADNI PRAWA KARNEGO MATERIALNEGO
W JUDYKATURZE SĄDU NAJWYŻSZEGO**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

NIEPOCZYTALNOŚĆ
I PSYCHIATRYCZNE
ŚRODKI ZABEZPIECZAJĄCE
ZAGADNIENIA PRAWNO-MATERIALNE,
PROCESOWE, PSYCHIATRYCZNE
I PSYCHOLOGICZNE

JÓZEF K. GIEROWSKI
LECH K. PAPRZYCKI

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2013

Wydawca: Dagna Kordyasz

Recenzja naukowa:

Prof. nadzw. dr hab. Janusz Piotr Heitzman

Pozycja polecana przez:

Polskie Towarzystwo Psychiatrii Sądowej
Polskie Towarzystwo Psychologiczne

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2013**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-4919-0

ISBN e-book 978-83-255-4920-6

Spis treści

Wykaz skrótów	IX
Bibliografia	XV
Wstęp	XLV
Rozdział I. Wprowadzenie	1
§ 1. Zakres opracowania.....	1
§ 2. Okoliczności wyłączające albo ograniczające winę.....	2
§ 3. Kary i środki karne a środki zabezpieczające.....	4
§ 4. Przymus leczenia i terapii w psychiatrii, seksuologii i psychologii.....	6
I. Formy i rodzaje terapii zakłóceń czynności psychicznych o podłożu seksualnym.....	13
1. Zaburzenia seksualne z perspektywy środków leczniczo-zabezpieczających.....	13
2. Leczenie sprawców przestępstw seksualnych oraz skuteczność wybranych metod medyczno-psychoterapeutycznych.....	18
3. Standardy i sposoby ewaluacji działań skierowanych na sprawców przestępstw seksualnych.....	19
II. Ochrona praw osób chorych psychicznie.....	42
Rozdział II. Niepoczytalność	47
§ 1. Wprowadzenie.....	47
§ 2. Poczytalność.....	53
§ 3. Niepoczytalność.....	57
I. Metody określenia (definiowania) niepoczytalności.....	67
II. Źródła niepoczytalności.....	70
1. Choroba psychiczna.....	71
A. Zaburzenia psychotyczne – definicja, jednostki diagnostyczne.....	73
B. Psychozy schizofreniczne.....	76
a. Ewolucja poglądów na schizofrenię.....	83
b. Etiologia schizofrenii.....	86
c. Modele powstawania schizofrenii.....	88
C. Zaburzenia urojeniowe, paranoja.....	90
D. Zaburzenia afektywne.....	93
a. Zaburzenia afektywne a naruszanie porządku prawnego.....	94
b. Samobójstwa rozszerzone.....	95
E. Czynniki ryzyka przemocy wśród sprawców psychotycznych.....	99
a. Czynniki psychospołeczne.....	99

b. Czynniki kliniczne.....	100
c. Urojenia, omamy oraz interakcja między nimi	102
d. Emocje, stres urojeniowy	103
E. Zaburzenia psychotyczne a współwystępowanie innych zaburzeń u sprawców zabójstw.....	105
a. Antyspołeczne zaburzenia osobowości	105
b. Zaburzenia psychotyczne a współwystępowanie psychopatii.....	105
c. Nadużywanie substancji psychoaktywnych	106
2. Ostra reakcja na stres i zespół stresu pourazowego	108
3. Upośledzenie umysłowe.....	111
4. Inne zakłócenie czynności psychicznych	118
A. Zaburzenia osobowości – perspektywa psychiatryczna i psychologiczna.....	121
a. Osobowość i jej zaburzenia	122
b. Osobowość i jej zaburzenia – ujęcie psychiatryczne (medyczne).....	125
c. Zaburzenia osobowości – w poszukiwaniu wspólnej perspektywy psychiatryczno-psychologicznej	137
d. Kontrowersje wokół pojęcia psychopatii i jego użyteczność dla psychopatologii sądowej.....	140
e. Zaburzenia osobowości – perspektywa integracji podejść.....	167
B. Zaburzenia psychoseksualne	171
a. Zaburzenia preferencji seksualnych – obraz kliniczny i geneza	174
b. Etiologia parafilii.....	179
c. Typy parafilii.....	180
d. Agresja seksualna – próby wyjaśnienia przyczynowego.....	181
e. Klasyfikacje sprawców gwałtów, pedofilów i zabójców na tle seksualnym	190
f. Klasyfikacje gwałtów i ich sprawców	191
g. Klasyfikacje pedofilów.....	198
h. Seksualni zabójcy	200
i. Czynniki ryzyka przemocy seksualnej	211
C. Stan nietrzeźwości jako zakłócenie czynności psychicznych	214
§ 4. Następstwa źródeł niepoczytalności.....	217
§ 5. Poczytalność ograniczona	220
§ 6. Stopniowanie ograniczenia poczytalności	223
§ 7. Ustalenie wystąpienia zakłócenia czynności psychicznych w czasie czynu.....	225
I. Ustalenie wystąpienia zakłócenia czynności psychicznych..	225
II. Ustalenie wystąpienia zakłócenia czynności psychicznych w czasie czynu.....	232

§ 8. Konsekwencje prawnokarne niepoczytalności i poczytalności ograniczonej.....	238
I. Stosowanie środków zabezpieczających.....	238
II. Nadzwyczajne złagodzenie kary.....	239
§ 9. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona a inne okoliczności ograniczające odpowiedzialność karną.....	240
Rozdział III. Psychiatryczne środki zabezpieczające.....	248
§ 1. Rodzaje psychiatrycznych środków zabezpieczających.....	248
I. Charakter prawny umieszczenia w zakładzie zamkniętym – art. 93–95a KK.....	248
II. Odpowiedni zakład psychiatryczny – art. 94 KK.....	257
III. Zakład karny, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze lub rehabilitacyjne – art. 95 KK.....	264
IV. Zakład zamknięty, w którym umieszczany jest sprawca przestępstwa skierowanego przeciwko wolności seksualnej, popełnionego w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych i leczenie ambulatoryjne – art. 95a § 1 KK.....	266
§ 2. Zasady orzekania.....	268
I. Zasada niezbędności (konieczności).....	269
II. Zasada proporcjonalności.....	269
III. Zasada obligatoryjności.....	271
IV. Zasada wysłuchania biegłych.....	273
§ 3. Opiniowanie biegłych o stanie psychicznym sprawcy czynu zabronionego.....	275
I. Opinia biegłych.....	275
II. Błędy w opiniowaniu sądowo-psychologicznym w świetle podstawowych standardów psychologii sądowej.....	295
III. Wysłuchanie biegłych.....	306
IV. Prognozowanie ryzyka przemocy kryminalnej.....	308
1. Zasady prognozowania.....	308
2. Czynniki ryzyka przemocy – pomiar i metody.....	318
3. Czynniki ryzyka zachowań agresywnych według skali HCR-20.....	323
A. Czynniki historyczne.....	326
B. Czynniki kliniczne.....	327
C. Czynniki związane z przyszłym ryzykiem przemocy.....	327
§ 4. Przesłanki i dyrektywy orzekania środka zabezpieczającego umieszczenia w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym (art. 94 KK).....	329
§ 5. Przesłanki i dyrektywy orzekania środka zabezpieczającego umieszczenia w zakładzie karnym sprawcy o ograniczonej poczytalności (art. 95 KK).....	343
§ 6. Przesłanki i dyrektywy orzekania środka zabezpieczającego umieszczenia w zakładzie zamkniętym sprawcy przestępstwa skierowanego przeciwko wolności seksualnej albo skierowania na leczenie ambulatoryjne (art. 95a KK).....	351

Rozdział IV. Postępowanie karne w przedmiocie leczniczych psychiatrycznych środków zabezpieczających	377
§ 1. Orzekanie w przedmiocie psychiatrycznego środka zabezpieczającego poza rozprawą główną.....	380
§ 2. Orzekanie w przedmiocie psychiatrycznego środka zabezpieczającego na rozprawie głównej.....	393
§ 3. Postępowanie odwoławcze i kasacyjne.....	394
Rozdział V. Wykonanie psychiatrycznych środków zabezpieczających	396
§ 1. Zasady wykonywania psychiatrycznych środków zabezpieczających.....	399
§ 2. Wykonywanie środka zabezpieczającego umieszczenia w zakładzie karnym, w którym stosuje się szczególne środki lecznicze i rehabilitacyjne - art. 95 KK.....	401
§ 3. Wykonywanie środka zabezpieczającego umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym - art. 94 KK.....	407
§ 4. Wykonanie środków zabezpieczających umieszczenia w zakładzie zamkniętym albo skierowanie na leczenie ambulatoryjne sprawcy przestępstwa skierowanego przeciwko wolności seksualnej - art. 95a KK.....	421
Rozdział VI. Zakończenie	429
Indeks rzeczowy	451

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

KC.....	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KK.....	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KK z 1932 r.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.7.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
KK z 1969 r.	ustawa z 1 9.4.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
KKS.....	ustawa z 10.9.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz.U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 ze zm.)
KKW.....	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.)
KKW z 1969 r.	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 13, poz. 98 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KPC.....	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KPK z 1928 r.....	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19.3.1928 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 1939 r. Nr 8, poz. 44 ze zm.)
KPK z 1969 r.....	z 19.4.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)
KPSW	ustawa z 24.8.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz.U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848 ze zm.)
KRO.....	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz.U. z 2012 r. poz. 788 ze zm.)
OchrZdrPsychU	ustawa z 19.8.1994. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn.: Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm.)
PostNielU	ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz.U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 ze zm.)
RegUSPR	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.2.2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 249 ze zm.)

Wykaz skrótów

ZaklAmbR.....	rozporządzenie Ministra Zdrowia z 15.11.2010 r. w sprawie wykazu zakładów ambulatoryjnych przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających orzeczonych wobec skazanych za przestępstwa skierowane przeciwko wolności seksualnej (Dz.U. Nr 230, poz. 1519)
ZaklPsychR.....	rozporządzenie Ministra Zdrowia z 10.8.2004 r. w sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających oraz składu, trybu powoływania i zadań komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających (Dz.U. Nr 179, poz. 1854 ze zm.)
ZaklZamkR.....	rozporządzenie Ministra Zdrowia z 15.11.2010 r. w sprawie wykazu zakładów zamkniętych przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających orzeczonych wobec skazanych za przestępstwa skierowane przeciwko wolności seksualnej, a także ich pojemności i warunków zabezpieczenia (Dz.U. Nr 230, poz. 1520)

2. Organy orzekające

SA.....	sąd apelacyjny
SN.....	Sąd Najwyższy
SO.....	sąd okręgowy
TK.....	Trybunał Konstytucyjny

3. Czasopisma i publikatory

AUMCS.....	Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
BPK.....	Biuletyn Prawa Karnego
CZPKiNP.....	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz.U.....	Dziennik Ustaw
GSP.....	Gdańskie Studia Prawnicze
KZS.....	Krakowskie Zeszyty Sądowe
NP.....	Nowe Prawo
NKPK.....	Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego
OSA.....	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNKW.....	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
OSNPG.....	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Prokuratura Generalna
OSNwSK.....	Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP.....	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika.....	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
Pal.....	Palestra
PiM.....	Prawo i Medycyna

Wykaz skrótów

PiP.....	Państwo i Prawo
PPK.....	Problemy Prawa Karnego
Prok. i Pr.....	Prokuratura i Prawo
PS.....	Przegląd Sądowy
PWP.....	Przegląd Więziennictwa Polskiego
PWS.....	Problemy Wymiaru Sprawiedliwości
SP.....	Studia Prawnicze
ZNIBPS.....	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
WPP.....	Wojskowy Przegląd Prawniczy

4. Terminy fachowe z zakresu psychologii i psychiatrii

ADT.....	terapia deprivacją androgenową (<i>Androgen Deprivation Therapy</i>)
APD.....	antyspołeczne zaburzenia osobowości (<i>Antisocial Personality Disorder</i>)
ASD.....	ostra reakcja na stres (<i>Acute Stress Disorder</i>)
BAS.....	behavioralny system aktywacji (<i>Behavioral Activation System</i>)
BIS.....	behavioralny system hamowania (<i>Behavioral Inhibition System</i>)
CUN.....	centralny układ nerwowy
DSM-IV.....	diagnostyczny i statystyczny podręcznik zaburzeń psychicznych – IV edycja (<i>Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders</i>)
EBM.....	medycyna oparta na dowodach (<i>Evidence Based Medicine</i>)
FAS.....	alkoholowy zespół płodowy (<i>Fetal Alcohol Syndrome</i>)
HCR-20.....	skala czynników ryzyka przemocy (<i>Historical, Clinical Risk Management</i>)
HIA.....	hiperaktywność – impulsywność – uwaga (<i>Hyperactivity – Impulsivity – Attention</i>)
ICD-10.....	międzynarodowa statystyczna klasyfikacja chorób i problemów zdrowotnych, 10. edycja (<i>International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems</i>)
ICT.....	katalogi powtarzalnych klasyfikacji (<i>Iteration Classification Trees</i>)
LEDS.....	skala ważnych trudności i wydarzeń życiowych (<i>Life Events and Difficulties Scale</i>)
LSI-R.....	kwestionariusz poziomu zagrożenia (<i>the Level of Service Inventory Revised</i>)
MMD.....	głębokie zaburzenia psychiczne (<i>Major Mental Disorders</i>)

Wykaz skrótów

MMPI	wielowymiarowy minnesocki inwentarz osobowości (<i>Minnesota Multiphasic Personality Inventory</i>)
OUN	ośrodkowy układ nerwowy
PCL-R	skala do diagnozowania psychopatii - zrewidowana (<i>Psychopathy Checklist - Revised</i>)
PCL:SV	skala do diagnozowania psychopatii - krótka wersja (<i>Psychopathy Checklist - Short Version</i>)
PD-NOS	zaburzenia osobowości bliżej nieokreślone (<i>Personality Disorder Non Otherwise Specified</i>)
PDTS	diagnoza jedynie poprzez cechy (<i>Personality Disorders Trait Specified</i>)
PTSD	zespół stresu pourazowego (<i>Posttraumatic Stress Disorder</i>)
RRASOR.....	skrócona skala oceny ryzyka recydywy u sprawców przestępstw o charakterze seksualnym (<i>the Rapid Risk Assessment for Sex Offender Recidivism</i>)
RM	teoria modulacji reakcji (<i>response modulation</i>)
R-N-R	ryzyko - potrzeba - oddziaływanie (<i>Risk - Need - Responsivity</i>)
SAVRY	skala ryzyka przemocy u młodzieży (<i>Structured Assessment of Violence Risk in Youth</i>)
SVR-20	skala ryzyka przemocy seksualnej (<i>Sexual Violence Risk</i>)
SORN	policyjny oraz publiczny system rejestracji przestępców seksualnych (<i>Sex Offender Registration and Notification</i>)
SOTEP	program leczenia i oceny przestępców seksualnych (<i>Sex Offender Treatment and Evaluation Project</i>)
STICS	strategiczno-szkoleniowy program nadzoru społecznego (<i>Strategic Training Initiative in Community Supervision</i>)
TBS	holenderski system środków leczniczo-zabezpieczających (<i>terbeschikkingstelling</i>)
VRAG	skala do oceny ryzyka przemocy (<i>the Violence Risk Appraisal Guide</i>)

5. Inne skróty

ad.	adnotacja
art.	artykuł
b.m.w.	bez miejsca wydania
CM UJ.....	Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego
cyt.	cytowany
cz.	część
dr	doktor

Wykaz skrótów

in.	inni
itd.	i tak dalej
itp.	i temu podobne
lit.	litera
m.in.	między innymi
nast.	następny
np.	na przykład
Nr	numer
niepubl.	niepublikowany
ok.	około
oprac.	opracowanie
pkt.	punkt
por.	porównaj
post.	postanowienie
poz.	pozycja
prof.	profesor
przyp.	przypis
r.	rok
red.	redakcja
s.	strona
t.	tom
tekst jedn.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany
vol.	volumin
vs	<i>versus</i>
uchw.	uchwała
w.	wiek
ww.	wyżej wymieniony
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianami
zob.	zobacz

Bibliografia

- D. Abrahamsen*, The psychopathology of crime, New York 1960;
- M.J. Akerman*, Podstawy psychologii sądowej, Gdańsk 2005;
- J. Aleksandrowicz*, Psychopatologia zaburzeń nerwicowych i osobowości, Kraków 1998;
- J. Aleksandrowicz*, Zaburzenia nerwicowe, zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych (według ICD-10) – psychopatologia, diagnostyka, leczenie, Kraków 1997;
- American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Text Revision. Washington DC 2000;
- I. Andrejew*, Polskie prawo karne w zarysie, Warszawa 1986;
- I. Andrejew, L. Lernell, J. Sawicki*, Prawo karne Polski Ludowej. Zarys wykładu części ogólnej, Warszawa 1950;
- I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter*, Kodeks karny z komentarzem, Warszawa 1973;
- D. Andrews, J. Bonta*, Rehabilitating criminal justice policy and practice, Psychology, Public Policy & Law, 2010, Nr 16(1);
- D. Andrews, C. Dowden*, Risk principle of case classification in correctional treatment, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology 2006, Nr 50;
- K. Angerman, J. Nowotny, J. Przeworski*, Komentarz do kodeksu postępowania karnego, Warszawa 1930;
- H.S. Akiskal*, Przedmowa, w: *M. Rosenbluth, S.H. Kennedy, R.M. Bagby* (red.), Depression and Personality. Conceptual and Clinical Challenges, Arlington 2005;
- P. Appelbaum, P. Robbins, J. Monahan*, Violence and Delusions: Data from the MacArthur Violence Risk Assessment Study, American Journal of Psychiatry 2000, Nr 157;
- A. Araszkievicz, E. Pilecka*, Samobójstwa rozszerzone na tle ogólnej liczby samobójstw w Polsce w latach 1991–2006, Suicydologia 2006, t. 2, Nr 1;
- Association for the Treatment of Sexual Abusers, Professional Issues Committee, Practice standards and guidelines for the evaluation, treatment, and management of adult male sexual abusers, Beaverton 2005;
- Association for the Treatment of Sexual Abusers. Statement Supporting the Use of Randomized Control Trials for the Evaluation of Sexual Offender Treatment, <http://www.atsa.com/statement-supporting-use-randomized-control-trials-evaluation-sexual-offender-treatment> (dostęp 2.2.2013 r.);
- M. Augustyniuk*, The risk of the occurrence of violence and the level of psychopathy in imprisoned persons, Problems of Forensic Sciences, 2009, vol. LXXIX;
- J. Bafia*, Polskie prawo karne, Warszawa 1989;
- J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski*, Kodeks karny. Komentarz, t. I, Warszawa 1987;
- D. Bair*, Jung. Biografia, Warszawa 2009;
- A. Bales, K. Mann, T. Blomberg, G. Gaes, K. Barrick, K. Dhungana, B. McManus*, A Quantitative and Qualitative Assessment of Electronic Monitoring. Report Submitted to the Office of Justice Program National Institute of Justice U.S. Department of Justice, www.criminology-center.fsu.edu/p/pdf/EM%20Evaluation%20Final%20Report%20for%20NIJ.pdf (dostęp: 2.2.2013 r.);

- M. Balicki*, Przymus w psychiatrii – regulacje i praktyka, PiM 1999, Nr 1;
- M. Banasik*, Ryzyko przemocy a psychopatia u sprawców czynów zabronionych, w: *B. Gulla, I. Niewiadomska, M. Wjsocka-Pleczyk* (red.), Białe plamy w psychologii sądowej, Kraków 2010;
- M. Bańko*, Inny słownik języka polskiego, t. I, t. II, Warszawa 2000;
- H. Barbaree, A. Bogaert, M. Seto*, Sexual reorientation therapy for pedophiles: Practices and controversies, w: *L. Diamant, R. McAnulty* (red.), The psychology of sexual orientation, behavior, and identity: A handbook, Westport 1995;
- H. Barbaree, R. Blanchard*, Sexual Deviance over the Lifespan: Reductions in Deviant Sexual Behavior in the Aging Sex Offender, w: *R. Laws, W. O'Donohue* (red.), Sexual Deviance. Theory, Assessment, and Treatment, New York-London 2008;
- B. Barbaro*, Podstawy psychoterapii, w: *M. Jarema, J. Rabe-Jabłońska* (red.), Psychiatria. Podręcznik dla studentów medycyny, Warszawa 2011;
- E. Barwiński, J.K. Gierowski*, Controversies around the concept of psychopathy and its usefulness in forensic psychological reporting adolescents, Problems of Forensic Science 2008, vol. LXXVI;
- E. Barwiński, J.K. Gierowski*, Psychopathy against risk factors of violence in juvenile boys and girls, Problems of Forensic Science 2009, vol. LXXVII;
- J.O. Beasley*, Serial murder in America, Behavioral Sciences and the Law 2004, Nr 22;
- M. Beisert*, Kazirodztwo. Rodzice w roli sprawców, Warszawa 2005;
- M. Beisert*, Pedofilia. Geneza mechanizmu powstawania zaburzeń, Sopot 2012;
- M. Beisert*, Psychologia zaburzeń seksualnych, w: *H. Sęk* (red.), Psychologia kliniczna, Warszawa 2005;
- M. Beisert* (red.), Seksualność w cyklu życia człowieka, Warszawa 2006;
- M. Beisert*, The importance of the “Abused abuser” hypothesis in explaining the aetiology of paedophilia, Problems of Forensic Sciences 2010, vol. LXXXI;
- H. Belfrage, G. Fransson, S. Strand*, Management of violent behavior in the correctional system using qualified risk assessments, Legal and Criminological Psychology 2004, vol. 9;
- B. Białek*, Współpraca prokuratora z biegłymi psychiatrami i psychologami w postępowaniu przygotowawczym, Problemy Praworządności 1984, Nr 10;
- A. Bielska-Brodzik, Z. Tabor*, Słowniki a interpretacja tekstów prawnych, PiP 2007, Nr 7;
- A. Bilikiewicz*, Psychiatria, Warszawa 2007;
- A. Bilikiewicz* (red.), Psychiatria. Podręcznik dla studentów medycyny, Warszawa 2006;
- A. Bilikiewicz* (red.), Psychiatria. Tom 2. Psychiatria kliniczna, Wrocław 2002;
- M. Birchwood, Ch. Jackson*, Schizofrenia, Gdańsk 2004;
- S. Bjorkly*, Psychotic symptoms and violence toward others – a literature review of some preliminary findings. Part 1. Delusions, Aggression and violent behavior 2002, Nr 7;
- S. Bjorkly*, Psychotic symptoms and violence toward others – a literature review of some preliminary findings. Part 2. Hallucinations, Aggression and violent behavior 2002, Nr 7;
- R.J.R. Blair*, Applying a cognitive neuroscience perspective to the disorder of psychopathy, Development and Psychopathology 2005, Nr 17;
- R.J.R. Blair*, The amygdala and ventromedial prefrontal cortex in morality and psychopathy, Trends in Cognitive Sciences 2007, vol. 11, Nr 9;
- R.J.R. Blair, K.S. Peschardt, S. Budhani, D.G.V. Mitchell, D.S. Pine*, The development of psychopathy, Journal of child psychology and psychiatry 2006, Nr 47(3/4);
- S. Błoński*, Kodeks postępowania karnego, Złoczew 1928;
- K. Bobińska, K. Eichstaedt, P. Galecki*, Aspekty prawa karnego i cywilnego dotyczące zagadnienia niepełnosprawności intelektualnej, Psychiatria i Psychologia Sądowa 2011, Nr 4;

- K. Bobińska, T. Pietras, P. Galecki* (red.), Niepełnosprawność intelektualna – etiopatogeneza, epidemiologia, diagnoza, terapia, Wrocław 2012;
- M. Bock*, Gegenwärtiger Stand der kriminologischen Prognoseforschung. Forensia-Jahrbuch, Band 3, Berlin 1992;
- D.P. Boer, S.D. Hart, P.R. Kropp, Ch.D. Webster*, Manual for the Sexual Violence Risk – 20, The mental Health Law & Policy, Institute Simon Fraser University, Vancouver 1997;
- O. Bogucki, M. Zieliński*, Wykładnia prawa we współczesnym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, w: *O. Bogucki, J. Ciapała, P. Mijał* (red.), Standardy konstytucyjne a problemy władzy sądowniczej i samorządu terytorialnego, Szczecin 2008;
- M. Bojarski* (red.), Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna, Warszawa 2004;
- T. Bojarski* (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2009; Warszawa 2012;
- T. Bojarski, E. Skrętowicz*, Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich, Lublin 2002; Warszawa 2007;
- J. Bonta, G. Bourgon, T. Ruge, T. Scott, A. Yessine, L. Gutierrez, J. Li*, The Strategic Training Initiative in Community Supervision: Risk-Need-Responsivity in the Real World, Public Safety Canada, http://www.publicsafety.gc.ca/res/cor/rep/_fl/2010-01-rnr-eng.pdf (dostęp: 2.2.2013 r.);
- K.T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny*, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2009; Warszawa 2012;
- R. Borum, P. Bartel, A. Forth*, Manual for the Structured Assessment of Violence Risk in Youth, Version 1, Consultation Edition, Florida 2002;
- J. Bradford, N. Kaye*, The Pharmacological Treatment of Sexual Offenders, American Academy of Psychiatry and Law Newsletter 1999, Nr 24;
- P. Bratkowski*, Wykastrować Polańskiego, Newsweek z 19.11.2008 r.;
- B. Brooks-Gordon, C. Bilby, H. Wells*, A systematic review of psychological interventions for sexual offenders I: Randomised control trials, Journal of Forensic Psychiatry & Psychology 2006, Nr 17;
- J. Brzeziński*, Metodologia badań psychologicznych, Warszawa 1997;
- K. Buchała*, Prawo karne materialne, Warszawa 1989;
- K. Buchała, A. Zoll*, Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116, t. 1, Kraków 1998;
- A. Buchanan*, The investigation of acting on delusions as a tool for risk assessment in the mentally disordered, British Journal of Psychiatry 1997, Nr 170;
- A. Buchanan, A. Reed, S. Wessely, P. Garety, P. Taylor, D. Grubin, G. Dunn*, Acting on delusions, II: the phenomenological correlates of acting on delusions, British Journal of Psychiatry 1993, Nr 163;
- P.F. Buckley, D.R. Hrouda, L. Friedman, S.G. Noffsinger, P.J. Resnick, K. Camlin-Shingler*, Insight and its relationship to violent behavior in Patients with schizophrenia, American Journal of Psychiatry 2004, vol. 161, Nr 9;
- M. Budyn-Kulik*, Zabójstwo tyrana domowego. Studium prawnokarne i wiktymologiczne, Lublin 2005;
- M. D. Buss*, Ewolucja pożądania, Gdańsk 2003;
- M.D. Buss*, Morderca za ścianą, Gdańsk 2007;
- M.D. Buss*, Psychologia ewolucyjna, Gdańsk 2001;
- W. Cahn, H.E. Hulshoff, M. Bongers, H.G. Schnack, R.C. Mandl, N.E. Van Haren, S. Durston, H. Koning, J. A. Van Der Linden, R.S. Kahn*, Brain morphology in antipsychotic naïve schizophrenia: a study of multiple brain structures, British Journal of Psychiatry 2002, vol. 181(143);

- M. Caldera, J. Fellner, R. Ehrenreich*, Beyond Reason: The Death Penalty and Offenders with Mental Retardation, March 2001, http://www.openisbn.org/free_ebooks/read_79290_Beyond_Reason_The_Death_Penalty_And_Offenders_With_Mental_Retardation (dostęp: 2.2.2013 r.);
- R. C. Carson, J. N. Butcher, S. Mineka*, Psychologia zaburzeń, Gdańsk 2005;
- Al. Ceder*, Umorzenie postępowania przygotowawczego z powodu niepoczytalności sprawcy i zastosowania środków zabezpieczających w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Karna, t. XVI, Wrocław 2004;
- Centralny Zarząd Służby Więziennej, Roczna Informacja Statystyczna za rok 2010, http://sw.gov.pl/Data/Files/_public/rok-2010.pdf (dostęp: 2.2.2013 r.);
- A. Chlebowska*, Leczniczo-izolacyjne środki zabezpieczające a gwarancje ochrony wolności i praw (w polskim i niemieckim prawie karnym), PiP 2009, Nr 7;
- A. Choduń*, Słownictwo tekstów aktów prawnych w zasobach leksykalnych współczesnej polszczyzny, Warszawa 2007;
- A. Choduń, M. Zieliński*, W sprawie słowników w procesie interpretacji tekstów prawnych raz jeszcze, PiP 2008, Nr 7;
- J. Ciapała, P. Mijał* (red.), Standardy konstytucyjne a problemy władzy sądowniczej i samorządu terytorialnego, Szczecin 2008;
- L. Cierpiatkowska*, Zaburzenia osobowości w modelach medycznych i psychologicznych, w: *L. Cierpiatkowska* (red.), Psychologia zaburzeń osobowości. Wybrane zagadnienia, Poznań 2004;
- L. Cierpiatkowska, H. Sęk*, Psychologia kliniczna i psychopatologia – wzajemne zależności, w: *H. Sęk* (red.), Psychologia kliniczna, t. I, Warszawa 2005;
- M. Cieślak*, Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia, Warszawa 1990;
- M. Cieślak, K. Spett, A. Szymusik, W. Wolter*, Psychiatria w procesie karnym, Warszawa 1991;
- M. Cieślak, K. Spett, W. Wolter*, Psychiatria w procesie karnym, Warszawa 1968;
- M. Cieślak, K. Spett, W. Wolter*, Psychiatria w procesie karnym, Warszawa 1977;
- L. Ciszewski*, Rejestracja i pomiar niebezpiecznych zachowań w oddziale psychiatrycznym – przegląd narzędzi, Postępy Psychiatrii i Neurologii 1998, Nr 7;
- H. Cleckley*, The mask of sanity, St. Louis 1988;
- C.R. Cloninger*, A practical way to diagnosis personality disorder: a proposal, J Personal Disorder 2000, Nr 14;
- Collaborative Outcome Data Committee, Sexual offender treatment outcome research: CODC Guidelines for evaluation, Part 1: Introduction and overview (Corrections Research User Report No. 2007-02). Public Safety Canada, http://www.publicsafety.gc.ca/res/cor/rep/_fl/CODC_07_e.pdf (dostęp: 2.2.2013 r.);
- Collaborative Outcome Data Committee, The Collaborative Outcome Data Committee's guidelines for the evaluation of sexual offender treatment outcome research, Part 2: CODC guidelines (Corrections Research User Report No. 2007-03). Public Safety;
- R. Corrado, R. Roesch, S. Hart, J.K. Gierowski*, Multi-Problem Violent Youth, Amsterdam 2002;
- A.D. Crighton, G.J. Towl*, Psychology in Prisons, The British Psychological Society and Blackwell Publishing Ltd., London 2008;
- A. Czabański*, Społeczna charakterystyka samobójstw rozszerzonych, Poznańskie Zeszyty Humanistyczne 2011, t. XVI;
- M. Czajka*, Wyłączna właściwość sądu w postępowaniu przygotowawczym w świetle nowego KPK, Pal. 1998, Nr 3–4;
- A. Czerederecka*, Dyspozycje psychiczne a kompetencje wychowawcze rodziców rywalizujących o sprawowanie opieki nad dziećmi po rozbiu rodziny, Kraków 2008 (niepublikowana rozprawa doktorska);

- A. Czerederecka, Test Rorschacha w psychologicznej ekspertyzie sądowej. Wykorzystanie systemu Exnera, Kraków 2006;
- A. Czerederecka, J. K. Gierowski, T. Jaśkiewicz-Obydzińska, Ekspertyza psychologiczna, w: J. Wójcikiewicz (red.), Ekspertyza sądowa. Zagadnienia wybrane, Warszawa 2007;
- S. Czerwiński, M. Przyjemski, Kodeks postępowania karnego, Warszawa 1930;
- Czy należy kastrować pedofilów. Dwugłos: Andrzej Rzepliński – dobro dziecka ważniejsze od przestępcy, Magdalena Środa – prymitywna zemsta a nie kara, Rzeczpospolita z 11.9.2008 r.;
- A.M. Daderman, A.W. Meurling, J. Hallman, Different personality patterns in non-socialized (juvenile delinquents) and socialized (air force pilot recruits) sensation seekers, *European Journal of Personality* 2001, Nr 15;
- A.R. Damasio, Błąd Kartezjusza. Emocje, rozum i ludzki mózg, Poznań 2002;
- K. Daszkiewicz, Dozór obligatoryjny i fakultatywny, *Prok. i Pr.* 2002, Nr 10;
- K. Daszkiewicz, Poczatalność zmniejszona – kontrowersje i postulaty, w: R. Rutkowski, Z. Majchrzyk (red.), Materiały VII Konferencji Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP. Teoria i praktyka oceny poczatalności, Warszawa 1988;
- K. Daszkiewicz, Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Rozdział XIX Kodeksu karnego. Komentarz, Warszawa 2000;
- K. Daszkiewicz, Przestępstwo z afektu w polskim prawie karnym, Warszawa 1982;
- K. Daszkiewicz, S. Dąbrowski, E. Chróścielewski, Dzieciobójstwo jako zagadnienie prawne, psychiatryczne i medyczno-sądowe, *PiP* 1967, Nr 2;
- R.J. Davidson, Złożoność poszukiwania fizjologicznej specyficzności emocji, w: P. Ekaman, R.J. Davidson (red.), Natura emocji. Podstawowe zagadnienia, Gdańsk 2002;
- R.J. Davidson, Biologiczne podstawy badań nad stylem afektywnym, w: P. Ekaman, R.J. Davidson (red.), Natura emocji. Podstawowe zagadnienia, Gdańsk 2002;
- S. Dąbrowski, Co to jest zdrowie psychiczne?, w: S. Dąbrowski (red.), *Zdrowie psychiczne*, Warszawa 1985;
- S. Dąbrowski, Regulacja prawna ochrony zdrowia psychicznego, w: S. Dąbrowski, J. Jarożyński, S. Pużyński (red.), *Psychiatria*, t. III, Warszawa 1989;
- S. Dąbrowski, Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego i jej realizacja, w: A. Bilikiewicz, S. Pużyński, J. Robakowski, J. Wciórka (red.) *Psychiatria*, t. III, Wrocław 2003;
- S. Dąbrowski, L. Kubicki, Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Przegląd ważniejszych zagadnień, Warszawa 1994;
- S. Dąbrowski, J. Pietrzykowski, Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Komentarz, Warszawa 1997;
- L. E. DeLisi, M. Sakuma, W. Tew, M. Kushner, A.L. Hoff, R. Grimson, Schizophrenia as a chronic active brain process: a study of progressive brain structural change subsequent to the onset of schizophrenia, *Psychiatry Research: Neuroimaging* 1997, vol. 74(3);
- M. Derlatka, Czy leczenie dewiacji równa się torturom, *Rzeczpospolita* z 19.9.2008 r.;
- V. Dittmann, Grundlagen und Technik der psychiatrischen Begutachtung im schweizerischen Strafrecht, *TW Neurologie Psychiatrie Schweiz* 1991, vol. 2(5), s. 209–222;
- J. Długosz, A. Chlebowska, Zasady stosowania środków zabezpieczających o charakterze leczniczo-izolacyjnym w Polsce i Niemczech, *Pal.* 2010, Nr 9–10;
- S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2009;
- V. Dobson, B. Sales, The science of infanticide and mental illness, *Psychology, Public Policy and Law* 2000, vol. 6, Nr 4;
- Z. Doda, Dowód z opinii biegłych psychiatrów w postępowaniu karnym, *Prok. i Pr.* 1995, Nr 6;